

Mecburi Hizmet:

Geç kalmış bir değerlendirme*

Dr. Haşmet ÜNER*

“Mecburi Hizmet” adıyla bilinen “2514 Sayılı Bazı Sağlık Personelinin Devlet Hizmeti Yükümlülüğü”ne dair kanun “kaldırılıyordu”, “kaldırıldı” derken 9 yılını doldurdu. Geleceğin sağlık hizmetleri için ümit ışığı olabilecek bir dönem genç hekimlerin binlercesini mağdur eden bu uygulama yürürlükten kaldırılrsa bile uzun süre unutulmayacak.

25 Ağustos 1981’de yürürlüğe sokulan bu yasanın; gerçekte metinlerinden söz edilen “ayağına kadar doktor getirdim” deyişinde ifadesini bulan bir meşruyet arayışından başka bir şey olmadığı, artık hemen her kişinin kabul ettiği bir gerçek. Bu gerçek sanırım yasanın dokuzuncu yılında ülkemiz sağlık sorunlarının çözümünde pek bir ilerleme kaydedilememişlikle de doğrulanıyor.

FARKLI MAĞDURİYETLER EŞİTSİZLİK YÖNÜNDEN ZENGİN İÇERİK

Yasanın insan hakları ile anayasamıza aykırı, antidemokratik oluşu bir yana, getirdiği uygulama şekilleri ve iki kez yapılan değişikliklerle zengin (!) eşitsizlikler sergilenmiş, değişik hekim gruplarının önemli ölçüde farklı mağduriyetlerine yol açılmıştır.

1- Yasa ilk çıkan haliyle hekimin yanı sıra, dış tabinden kimya mühendisine, veterinerden biyoloğa kadar kapsamında pek çok meslek grubu barındırmasına karşılık, uygulama dokuz yıldan beri yalnızca hekimler için sınırlı tutulmuştur. Bu yaklaşım, artık tartışılmaya başlanan o dönemin yönetiminin başındaki şahsın doğrudan doktorları hedef alan sözleri ile birleştirildiğinde bu yasa için “doktorlara karşı” tanımlamasını anlamak hiç de güç olmayacaktır.

2- 25 Ağustos 1981 tarihinden önce tıp fakültelerine girmiş ve henüz mezun olmamış hekim adayları, tıp fakültelerine girerken devlet hizmeti yükümlülüğüne maruz kalacaklarını bilmeden bu seçimlerini yapmışlardır. Hani şu eğitim için burs veren kurumlar için yaşanan “burs alırsam hizmet yükümlülüğüne katlanırım” türünden en basit seçim hakkı bu gruba tanınmamıştır. Hukukta bir “saklı (müktesep) hak” kavramı vardır. Bu grup hekimlerin tıp fakültesini bitirdiklerinde özgür (!) bir doktor olarak çalışabileceklerine ilişkin tıp fakültesine

25 Ağustos 1981’de yürürlüğe sokulan bu yasanın; gerçekte metinlerinden söz edilen “ayağına kadar doktor getirdim” deyişinde ifadesini bulan bir meşruyet arayışında başka bir şey olmadığı, artık hemen her kişinin kabul ettiği bir gerçek. Bu gerçek sanırım yasanın dokuzuncu yılında ülkemiz sağlık sorunlarının çözümünde pek bir ilerleme kaydedilememişlikle de doğrulanıyor.

girerken kazanmış oldukları bir müktesep hakları bulunmadığını kim iddia edebilir? Özetle; bu grubun 25 Ağustos 1981’den sonra tıp fakültelerine girenlerden daha fazla mağdur olduğu söylenebilir.

3- Uygulamada kur’a çekerek tayin yeri belli olan hizmet yükümlüsü kimi hekimlerin güvenlik soruşturması gibi döneme özgü çarpık uygulamalar nedeniyle, cezaevleri, DDY gibi bazı kurumlarda üç ayı aşan süreler boyunca göreve başlatılmadıkları bilinmektedir. Oysa ki 657 sayılı yasa’da burs karşılığı olan devlet hizmeti yükümlülüklerinde bile; devletin hizmetle yükümlendirdiği kişileri 3 ay içinde göreve başlatması zorunluluğu getirilmekte ve 3 ay içinde göreve başlatılmayan kişinin bu yükümlülüğü ortadan kalkmakta iken, hiçbir rızası olmadan bu mecburiyet altına girmiş hekimlere bu yaklaşım çok görülmüştür. Böylece, sayıları az bile olsa bazı meslektaşlarımıza hem “başka yerde çalışamazsınız” denilmiş, hem de mağduriyetlerine yol açacak şekilde aylarca görev verilmemiştir.

4- Yasada kur’a ile belirlenen bölgede mecburi hizmet süresinin 2 yıl olduğu belirtilmesine rağmen iki yılını dolduran hekimlere başka bölgelere tayin istemlerinde kolaylık gösterilmemiş, mevcut görevinden ayrılarak başka kurumlara geçmeleri 657 sayılı yasanın istifa ile ilgili hükümleri nedeniyle engellenen pek çok hekim 2 yıl yerine 3 yıl, hatta 4 yıl boyunca mecburi hizmete maruz bırakılmıştır.

5- Yasada 30 Nisan 1986 tarihinde yapılan ilk değişiklikle yeni bir “daha mağdur” grup yaratılmıştır. 3281 Sayılı Kanun olarak geçen bu değişiklik yasası, 1986 mayısından sonra tıp fakültesi mezunlarına mezun olur olmaz asistanlık sınavına girme ve kazandıkları takdirde uzmanlık eğitimine hemen başlayabilme imkanı getirmiştir. Mayıs 1986 öncesi tıp fakültelerinden mezun olan, sürekli bir eğitimden yoksun bilgilerinin çoğunu yitirmiş hekimler; uzmanlık giriş sınavında taze ve yeni bilgilere sahip yeni mezunlarla yarışmak zorunda kalmışlardır. Bu yarışmanın aleyhlerinde sonuçlandığını yalnızca ifade ediyor olmaları bile mağduriyetlerini kanıtlamaya yetmedir. Bu değişikliği getiren maddenin yasanın diğer maddelerinin arasında dil ve anlam yönünden taşıdığı uyumsuzluk, yasanın bu madde ile bir bütün olarak açık ve seçik olmaktan uzak niteliği; asistanlığa mezuniyeti takiben girilebileceğine dair hükmün, genel kurulda değişiklik önergesiyle son anda konulmuş olduğunu göstermektedir. Plansız, programsız, belki de birkaç gücü yeten’in

* Bu yazı, 1990 Haziran ayından önce yazılmıştır.

* Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı, Bolvadin Devlet Hastanesi

müdahale edebildiği böyle bir yasa koyuş süreci sonunda benzer sorunları çıkması kaçınılmazdır.

6- "3579" Sayısıyla geçen ikinci değişiklik yasasında önce yine farklı bir mağduriyet grubu yaratılmak istenmiş, ancak bir grup hekimin çabalarıyla bu durum önlenmiştir. Sağlık Bakanlığı toplam devlet hizmeti yükümlülüğü süresini 2 yıla indirirken bir yanlış hesap (!) sonucu uzman açığı olacağı kaygısıyla, pratisyenlikte iki yıl yükümlülük süresini dolduranlara uzmanlıkta bir yıl daha mecburi hizmet getirmeyi ısrarla istemiş, ancak daha sonra bu ısrarından vazgeçirilerek, süre; tüm yükümlülere "1 yıl + 1 yıl = 2 yıl" olacak şekilde eşit olarak uzatılmıştır.

7- İkinci değişiklik yasasının en ilginç yönü, yasanın özünü teşkil eden süreleri yarıya indiren hükümlerin, geçici maddelerle düzenlenmiş olmasıdır. Geçici maddelerin yürürlükte kalma süreleri 5 yılın sonunda mecburi hizmet süreleri kendiliğinden eski şekline (2yıl+2 yıl=4 yıl) dönüşecek, ve belki yeni bir daha mağdur grup ortaya çıkacaktır. Böyle bir düzenlemenin nedenini yasa tasarısının gerekçeli metninden öğrenmek mümkün olamamıştır. Sağlık Bakanlığının bir müsteşar yardımcısının bir konuşmada, bu düzenlemenin gerekçesine yalnızca kendilerinin vâkıf olduğunu, -övünerek- ifade ettiği bilinmektedir. Mevcut yönetimin yasaları oluşturma sürecinde tasarıları kamuoyunun tartışmasına açmaktan kaçma eğilimi her ne kadar kanıksanmış da olsa; bu yasa tasarısındaki en çarpıcı düzenlemenin gerekçesini T.B.M.M.'den (!) bile gizleme çabası gibi bir ciddiyetsizlik; oldukça yadırgatıcı olup, yerleşmesini beklediğimiz gerçek bir Demokratik Parlamenter Rejim için umut kırıcı özellik taşımaktadır.

ÖZGÜRCE ÇALIŞMA HAKKININ GASPI

Zorunlu hizmete ilişkin sık vurgulanan "antidemokratik", "insan haklarına aykırı", "anayasamıza aykırı" tanımlamaları hiç de boş değerlendirmeler değildir.

1930'da ILO Konferansı, zorla çalıştırma konusunda ilk ILO sözleşmesi olan "Zorlu ve Zorunlu Çalıştırmaya İlişkin 29 No'lu Sözleşme"yi benimsemiştir. Bu sözleşme; zorunlu askerlik hizmeti, olağan medeni yükümlülükler, hükümlülerin çalıştırılması, olağanüstü durumlarda istenen çalışmalar ve önemsiz topluluk hizmetleri bir olmak üzere ve zorunlu çalışmanın önlenmesi'ni hükme bağlamaktadır.

1948'de Cenevre'de toplanan ILO Konferansı, benimsenen bazı önerilerin sözleşme biçimini almasını kararlaştırmıştır. 105 No'lu bu sözleşmenin 1. maddesinde, Uluslararası Çalışma Örgütünün bu sözleşmeyi onaylayan her üyesinin, ekonomik kalkınma amaçlarıyla emeği harekete geçirme ve kullanma yöntemi veya çalışma disiplini olarak bile olsa, zorla ya da zorunlu çalıştırmayı önlemeyi ve hiç bir biçimde bu yola başvurmamayı üstleneceğini belirtmektedir. 17 Ocak 1959 tarihinde yürürlüğe giren sözleşme, Türkiye tarafından 15 Aralık 1960 tarihli yasayla "Cebri Çalıştırmanın İlgasına Dair 105 Sayılı Sözleşme" adıyla onaylanmıştır (R.G.21.12.1960, Sayı: 10686).

Anayasamızın 48. maddesi herkesin dilediği alanda çalışma özgürlüğüne sahip bulunduğunu, 49. maddesi ise çalışmanın herkesin hakkı olduğunu ifade etmektedir. Yine 18. maddede hiç kimse zorla çalıştırılmaz, angarya yasaktır denilmektedir.

Durum böyle iken Sağlık Bakanlığının bu uygulamayı sürdürmesine olanak sağlayan yasal düzenlemelere bakalım:

Bilindiği üzere hizmetle yükümlü tutulmuş hekimin, bu zorunlu hizmetini ifa etmeksizin mesleğini icra etmesinin önündeki en büyük engeli, hekimlik diplomalarının yükümlülük sona erene kadar bakanlık tarafından alıkonulması oluşturmaktadır. Üzücü olan, bakanlığın bu gücü 1928'den kalma bir yasadan almasıdır. "Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun" adıyla geçen 1219 sayılı bu kanunun 1. maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti dahilinde tababet icra ve herhangi surette olursa olsun hasta tedavi edebilmek için Türkiye Darülfünunu Tıp Fakültesinden diploma sahibi olmak ve Türk bulunmak şarttır" denilmektedir. Aynı yasanın 2. maddesi ise şöyle buyurmaktadır: "Yukarıdaki maddede yazılı diplomanın muteber olması için diploma sahibinin 8 Teşrinisani 1339 tarih ve 369 numaralı kanun mucibinde hizmeti mecburiseni ikmal etmiş ve diplomasının Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaye Vekaletince tastik ve tescil edilmiş olması lâzımdır..."

8 Teşrinisani 1339 tarihli 369 sayılı kanun, Etubbanın Hizmeti Mecburiyesi hakkında olup -çağdışı bulunduğundan olsa gerek (!)- 4.6.1932'de 2000 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

1980'lerde yakalanan çağın hangisi olduğunun ilginç bir göstergesi olan 2514 sayılı yasanın, anayasamızın

10. maddesi ile de pek uyumlu olmadığı dikkati çekmektedir. 10. maddede herkesin kanun önünde eşit olduğundan bahsedilmesine ve hiçbir zümreye imtiyaz tanınamayacağından söz edilmesine rağmen bu yasayla; 25 Ağustos 1981 öncesi mezunlar -adeta- imtiyazlı duruma gelmişlerdir. Bu durum en güzel ve bariz bir biçimde, son olarak 31 Temmuz 1990 tarihli günlük gazetelere "10 Hekime Meslekten Men" başlığı ile geçen haberle doğrulanmaktadır. 1990 Türkiye'sinde 1981 sonrası mezunu 10 hekim, yalnızca 1981 öncesi mezunların yapmadıklarını yapmış olmalarından dolayı, mesleklerinden men edilebilmektedir (!?).

"Çağdaş Türkiye" solganı altında, Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanununun 1. maddesinde geçen "Türk bulunmak şarttır" ibaresini çağdaşlık adına kaldırmaya çalışanlar, diplomanın tescil ve tastik yetkisini meslek örgütlerine devretmek için hiç çaba göstermiyor olmaları; bu sloganlarında, ancak ne kadar içtenlikli olabileceklerini göstermektedir.

Bütün bunların yanısıra; diplomaların geçerlilik kazanması için ilgili bakanlık tarafından onaylanması gerçekliğinin, hekimlikten başka hangi meslek gruplarında söz konusu olduğu da, ayrıca araştırmaya değer bir husus

1980'lerde yakalanan çağın hangisi olduğunun ilginç bir göstergesi olan 2514 sayılı yasanın, anayasamızın 10. maddesi ile de pek uyumlu olmadığı dikkati çekmektedir. 10. maddede herkesin kanun önünde eşit olduğundan bahsedilmesine ve hiçbir zümreye imtiyaz tanınamayacağından söz edilmesine rağmen bu yasayla; 25 Ağustos 1981 öncesi mezunlar -adeta- imtiyazlı duruma gelmişlerdir.

olarak görünmektedir.

Zorunlu hizmetin bu özelliklerine rağmen benzeri uygulamaların, yani hekim dağılımını düzenleyen yasa ve kuralların kimi Batı Ülkelerinde bulunup bulunmadığı sorusu akla gelebilir. Bu noktada; gelişmiş ülkelerdeki uygulamalarda düzenlemenin, doğrudan meslek örgütlerince yapıldığını ya da meslek örgütlerinin taraf olduğu kurumlarca belirlendiğini, böylece hekim dağılımının düzenlenmesini de bu meslek grubunun haklarının gözetiliyor olduğunu belirtelim.

MESLEK ÖRGÜTÜNÜN YASAYA BAKIŞI

Bu konuya girerken önce örgütün üst yönetim organı TTB Merkez Konseyi'nin yayınlarında sergilediği 3 değişik görüşten alıntı yapalım.

"..., Biz, hekimlerin dengeli dağılımını sağlamak için özendirici önlemler alınmasından yana olmakla birlikte, yasalara saygılıyız ve yasanın amacına uygun olarak, halka hizmet sunmayı gerçekten sağlayacak biçimde uygulanmasını beklemekteyiz..." (Memorandum -1- TTB Haber Bülteni, Sayı 2, Şubat 1985)

"... Konseyimiz, hekimlerin yoğun bir işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalmaları durumunu da gözönüne alarak, Zorunlu Hizmet Yasası'nın tümünden kaldırılmasını istemiştir..." (Merkez Konseyi'nde 2.5 Yıl, TTB Haber Bülteni, Sayı 10, Haziran 1986)

"... Devlet hekimi istediği gibi kullanamayınca, anayasaya aykırı olsa bile zorla başvuruyor. Bunun son örneği Devlet Hizmet Yükümlülüğü Yasasıdır..." (Fişek N. Hekim-Hükümet İlişkisi, Toplum ve Hekim, Sayı 42, Mart 1987)

İlk yaklaşımla Merkez Konseyi önemli bazı hatalar işlemiştir. İlki, düzeltilmesi gereken hekim dağılımı değil de sağlık hizmeti dağılımı olduğunu unutmalarıdır. Bu gerçek, hekim dağılımının düzeltilmesine rağmen bir türlü düzelmeyen sağlık hizmetlerine tanık olduktan sonra anlaşılmalıdır. Üniversitelerimiz; sağlık hizmetinin bir hekim hizmetinden ziyade, bir ekip hizmeti olduğunu sık sık vurgulayan halk sağlığı kürsülerinden gelen hocalarımızın, böyle bir hataya düşmeleri oldukça düşündürücüdür.

Birleşmiş Milletler Genel Kurul 11 Aralık 1969 tarih ve 2542 Sayılı kararıyla, "Toplumsal Gelişme ve Kalkınma Bildirgesi" adında bir belgeyi benimsemiştir. Bu bildirgenin 19. maddesinde tüm halka ücretsiz sağlık hizmetlerinin ve herkese koruyucu ve sağaltıcı, sağlık kolaylık ve yardımları-

nın temininden söz edilmektedir. Merkez Konseyi'nin; ilk alıntıda geçen yasanın halka hizmet sunmayı sağlayacak biçimde uygulanması beklentisi'nin bu doğrultuda bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Ancak aynı bildirgenin 6. maddesinde "Toplumsal Kalkınma; herkesin çalışma ve işini özgürce seçme hakkının güvenceye alınmasını gerektirir" denilmektedir. İnsan hakları, birbirinden kolaylıkla ayrılamayacak kavramlarla bir bütündür. **Herkesin sağlık hizmetlerinden eşit faydalanması uğruna, hizmeti götürenlerin çalışma özgürlüğünün ellerinden alınmasına göz yummak, insan hakları savunuculuğuyla ne ölçüde bağdaşabilir?** Merkez Konseyi'nin tavrı olsa olsa ancak "kamu yararı" kavramına bakışı ile açıklanabilir olup, bu bakış yasalara saygı söyleminde açıkça yerini bulmaktadır. Merkez Konseyi 1980'li yılların ortalarına dek tavrını bu söylem doğrultusunda geliştirirken; "kamu yararı" kavramını temsilcilerinden daha farklı algılayan ama en az temsilcileri kadar herkesin sağlık hakkı'nın bilinci içinde olan, bu yüzden bölgelerinde büyük özverilerle çalışan genç hekimlerin yüreklerindeki isyanı duyamamışlardır. Hekimlerin, meslek örgütleriyle daha sıcak ilişkiler içinde bulunamamalarında bu hataların payı mutlaka sorgulanmalıdır. Türk Hekimlerinin Temsilcilerinin, yasayı; çıkışından yıllar sonra, ancak 1987'lerde anayasaya aykırı olarak tanımlamaları oldukça üzücüdür.

T.T.B. Merkez Konseyine 1986'dan itibaren hakim olan görüşü; hekimlerin işsizlik riski gerekçesiyle yasanın kaldırılmasını istememesini anlamak ise çok güçtür. Aslında önümüzdeki yıllarda ortaya çıkacak hekim enflasyonunun bir hekim istihdam sorunu da beraberinde getireceği doğrudur. Böyle bir gelecekte devlet hizmeti yükümlülüğü, gerçekten iş güvencesi anlamını taşıyabilir. Ama yalnızca kamu hizmetinde çalışmak zorunda olan hekimler için! zorunlu hizmetle ilgili düzenlemenin hekimlerin serbest de çalışmasını engellediği unutulmamalıdır. İş güvencesi gereksinimi olmayan tek bir hekim bulunduğu anda bile, bu yasa o kişi için insan haklarına aykırı özelliğini yitirebilir mi? Azınlığın, en doğal insani haklarından, çoğunluğun çıkarları gerekçesiyle alıkonabileceği düşüncesi, tümüyle çağdaşdır.

Devlet hizmeti zorunluluğunun kaldırılmasını meslek örgütü olarak talep etmeyerek yasanın yürürlükte kalacağını sanmak ise ayrıca bir yanılgıdır. Hekim istihdam sorununun yaşanacağı bir gelecekte, mecburi hizmet uygulamasının yürürlükten kaldırılma-

T.T.B. Merkez Konseyine 1986'dan itibaren hakim olan görüşü; hekimlerin işsizlik riski gerekçesiyle yasanın kaldırılmasını istememesini anlamak ise çok güçtür. Aslında önümüzdeki yıllarda ortaya çıkacak hekim enflasyonunun bir hekim istihdam sorunu da beraberinde getireceği doğrudur. Böyle bir gelecekte devlet hizmeti yükümlülüğü, gerçekten iş güvencesi anlamını taşıyabilir. Ama yalnızca kamu hizmetinde çalışmak zorunda olan hekimler için! zorunlu hizmetle ilgili düzenlemenin hekimlerin serbest de çalışmasını engellediği unutulmamalıdır. İş güvencesi gereksinimi olmayan tek bir hekim bulunduğu anda bile, bu yasa o kişi için insan haklarına aykırı özelliğini yitirebilir mi? Azınlığın, en doğal insani haklarından, çoğunluğun çıkarları gerekçesiyle alıkonabileceği düşüncesi, tümüyle çağdaşdır.

sı hususunda hekim örgütlerinin beklentilerinin dikkate alınacağı kuşkuludur. Kaldığı yasal güvence kavramı, -1980 sonrası demokrasi (D)imiz de sık sık tanık olduğumuz üzere- yasama yetkisinin yürütme organına devredilebilir oluşu ile deforme olmuş ve 1980 öncesi taşıdığı anlamı yitirmiştir.

Eğer, ileride mecburi hizmetin kaldırılmasıyla baş-gösterecek hekim istihdam sorununda, hizmet yükümlü-lüğünün kaldırılmasını istemiş olmaktan dolayı, örgüt yönetiminin sorumlu adres olarak gösterilmesinden kay-gılanılıyorsa, bu kaygıyı gidermenin yolu antidemokratik bir yasaya karşı çıkmamak değil, neyi niye istemediğimizi daha açık ve seçik anlatmak ve bugün hekim açığı olduğu iddiasıyla gecekondulu benzeri tıp fakültelerinde hekim yetiştirmeyi göze alan bir devletin, yarın "bu hekimlere iş bulamıyorum" demeye hakkı olmadığını, şimdiden söy-lemeye başlamaktır.

NELER YAPILABİLİR, NELER YAPILMALIDIR?

Önce, Türk Tabiplerinin Temsil-cileri, geçmiş dönemdeki yaklaşımları ile hekimleri temsil edemediği gerçe-ğini teslim eden özleştirelerini yap-malı ve bu yükümlülüğe maruz kalmış hekimlerden özür dilemelidir.

İkinci olarak atılacak adım TTB Merkez Konseyinin bugünkü yöneti-minin, bu yasayı herhangi bir gerek-çeyle de olsa benimsemediğini, bu konuda hiçbir çekince koymadığını açık, net ve anlaşılır bir şekilde tüm hekimlere gecikmeden duyurmasıdır.

Bunlardan sonra yapılacak olan, 9 yıldan beri kaç -bin hekimin, toplam kaç bin- bin yıl, kaç -yüzbin- ay, kaç -milyon- gün, kaç -milyar- saat zorunlu çalışmaya tabi tutulduğuna ilişkin ve-riler toplamak olmalıdır. Bu, son dere-ce önemlidir, çünkü bu veriler Merkez Konseyinin önünde çözüm bekleyen pek çok sorunun arkasında bu konu-nun önceliğini ve önemini gösterecek-tir.

Zorunlu hizmetin kaldırılmasına değin istemlerin basın aracılığıyla ka-muoyuna duyurulmasının da işe yara-madığı günümüzde gösterilecek çaba-lar, şu ana dek denenmiş girişimleri aşmak zorundadır. Bir demokratik kit-le örgütüne uyan tavrın, yönetimlerin lütf göstermesini beklemek değil, yö-netimleri o kararlara zorlamak olduğu hatırlanmalıdır. Zorlayıcı yolların ara-sında en önemlisi hiç kuşkusuz, huku-ki girişimlerdir.

Eski bir Sağlık Bakanının bile antidemokratik olduğunu itiraf ettiği bu yasanın yürürlükten kaldırılması için tüm hukuki yollar, mutlaka; umursamaz değil, iddialı olan ve ko-nunun uzmanlarından oluşan kadrolar eliyle denenmelidir.

Bu girişimlerin karşısına son aşamada önemli bir engel olarak Anayasa'nın Geçici 15. Maddesinin çıkacağı düşünülebilir. Ancak; o noktada istenir ve gayret edilirse konunun daha geniş -İnsan Hakları Avrupa Komisyonu gibi- platformlarda da tartışılabilmesinin ufku taşı-mak, son derece önemlidir.

Son yıllarda bireysel hukuk arayışlarının, yönetim-lerin yaklaşımından daha çok -hatta yönetimlerin bazen olumsuz tavrına rağmen- ülkemizde bir Hukuk Devle-ti'nin oluşturulmasına katkıda bulunduğu hatırlanacak olursa kişisel girişimlerin önemi daha iyi anlaşılabilir. Bu itibarla TTB Merkez Konseyi, meslekten men edilen he-kimler başta olmak üzere farklı mağduriyete uğramış her hekimi mağduriyetlerinin tazmin edilmesi için hukuki yollara başvurmaya teşvik etmeli; bu teşvikin yanısıra sü-reçlerde fiilen uyguladığı ücretsiz danışma hizmeti ile he-kimlere daima yanlarında olduğunu hissettirmelidir.

TTB Merkez Konseyi'nin tüzel kişiliği dolayısıyla uygulamanın iptali konusunda yapabilecekleri -mutlaka-deneyimli hukukçular tarafından de-ğerlendirilmelidir.

Ve artık TTB hekimlerin oldu -bittilerle ortaya çıkan benzeri antide-mokratik yasalara bir daha maruz bura-kılmasını arzulamıyor, ve gelecekte diploma tescilinde söz sahibi olmak istiyorsa; fakültelerinden mezun olan herkese, zorunlu hizmet yapsın veya yapmasın bu ülkede hekimlik yapabi-leceğine ilişkin bir sertifikayı, bugün için yalnızca alternatif diye tanımlana-bilecek bir diplomayı, şimdiden ver-meye başlamalı; bir yandan bu alter-natif belgenin gelecek tek muteber diploma olması için bir hukuk savaşını içine girmelidir.

SON SÖZ

Binlerce hekimin iyi niyetli ça-balarının bir hiç uğruna öğütülmesinin; bu dokuz yıllık uygulamanın en önemli ve üzerinde en çok durulması gereken sonucu olduğu söylenebilir. Çünkü böylelikle hem, hiçbir şey vaatme-yen uygulamayı bizzat yaşayan, bu ne-denle ülkemizde sağlık hizmetlerinin geleceği ile birlikte kendi geleceklerine ilişkin umutlarını da yitiren genç he-kimlerin, ve hem de umutsuzluklarının yakın tanığı henüz mezun olmamış tıp fakültesi öğrencilerinin, herkesin sağ-lık hakkı'na dair bilinçleri olabildiğince kısa sürede törpülenmiştir. Bugün, Döner Sermaye İşletmeleri yoluyla sağlık hizmetleri özelleştirilirken des-tek sağlayan veya sessiz kalan hekim-lerin giderek artışında ancak zorunlu hizmet uygulamasının getirebileceği umutsuzlukların ve bu yararların hiç mi rolü yoktur?...

Son yıllarda bireysel hukuk arayışlarının, yönetimlerin yaklaşımlarından daha çok -hatta yönetimlerin bazen olumsuz tavrına rağmen- ülkemizde bir Hukuk Devleti'nin oluşturulmasına katkıda bulunduğu hatırlanacak olursa kişisel girişimlerin önemi daha iyi anlaşılabilir. Bu itibarla TTB Merkez Konseyi, meslekten men edilen hekimler başta olmak üzere farklı mağduriyete uğramış her hekimi mağduriyetlerinin tazmin edilmesi için hukuki yollara başvurmaya teşvik etmeli; bu teşvikin yanısıra süreçlerde fiilen uyguladığı ücretsiz danışma hizmeti ile hekimlere daima yanlarında olduğunu hissettirmelidir.